

Az élet dalaiból.

Fényes tükör lóga falon,
Nincs ilyen akárhány,
Fénye, kristálya az remek,
A keret szép példány.

Gazdag özvegy ő s dicsérik
A pecsenyeéhes legyek,
Denincsbennükannyierköles,
Hogy őszinték legyenek.

Őszét is viritott urinő,
A tükör elé oda lép.
Arca csupa fájdalommart,
Mint volt már, nem oly szép.

A tükör nem hazudik,
Kicsike avagy nagy,
Megmondja egész őszintén,
Ha már vénecske vagy.

*Boldog, ki hallgat tükrére
S nem hazug magának.
Belenyugszik az őszbe szépen,
Ha már vége a nyárnak.*

Erdélyi Gyula.

Lucza-naptól karácsonyig.

Népszokások, babonák.

Hejh piros, hejh sárga kukorica, amint kinézel az eresz alól a hideg világba, nem is jut eszedbe, hogy mikor törtek le száradról hancurozó szép leányok, oly rég volt már az. Azóta eljött el, is mult az ősz s pusztá lett igazán a pusztá! A szem nem akad meg a látóhatáron s a szegény tapsifüles sem tudhassa, hogy az üző kopók elől hol huzza meg magát.

Most már itt van a tél s viharparipáján tombolva, sivitva nyargalja be, ugy átabotában, a látható világot. Csikorgó hajnalra csodás jégvirágok titkos betüivel karcolja be a lányok, menyecskék lakóházainak utcai ablakát s mire fölkél a nap s álmatagon, lomhán végig tekint a birodalmában, bársonypuha fehér hótakaró borítja a földet, mint a szűznek keblét csendes éjszakákon át a

patyolatpaplan. S december virága amig odalopózik az apró ablakokra, varázsos estéken, hosszú éjszakákon csodás tündéreknek, suhogó lelkeknek egész nagy világa bűvös meseszóban bevonul a magyar falvak kis, fehér házaiba: a fonóba, a nádfedelek alá.

És szól, szól a mese bujdosó fiáról a magyar királynak, akire ráfogták, hogy meghalt. Pedig dehogy halt meg. Zug ott künn az orkán, a száguldó vihar megráz eget-földet.

— Hallga, hallgassátok! Most rohan el erre fehér paripáján a szegény királyfi, a magyar királyfi.

És szól-szól a rege a szent öreg emberről, akit hazahoztak, oszt' el is temették nagyon nagy pompával. Könyharmatot sirtak érte az angyalok odafönt az égben s a meghalt vitézek odalent a földben. Pedig ő sem halt meg. Mert hiszen — mint mindenki tudja — virágait öntözi még most is ott messze, Taliánországban, hol nincs a rózsának soha hervadása. És nem is hal meg soha az az öreg ember, amig fel nem támad a magyar szabadság, az alvó szabadság.

Mint a távoli harangszó, ugy hat el nagysoká, oda a tanyákra, oda a falvakba a bogárhátu házak egyszerű népéhez, a nagyvilágnak minden eseménye. Amint aztán odaér, ismeretlen, soha nem hallott nevű költők felöltöztetik a regeszók bűbájos, csillogó kacagányába, aranyos, rubintos ruhába; arról álmodik azután a leány, a kis gyermek s álmában is hallja:

— Egyszer volt, hol nem volt egy tündérkirályné, a magyar királyné. Angyalok az égből leszállottak érte s a mennybe ragadták. Várja a király is; a magyar leányok, asszonyok zokogják, hajh vissza nem sirják. Mindhiába várják.

S amig így mesélnek, szép regeszálak szövik át a télnek megfagyott páraktól csillogó éjjelét: hát egyszer csak elhallgat a mese, elhallgat a nóta a tanyán, a falun; mert — ments meg Uram minden gonoszoktól — az öreg

december tizenharmadik napjával itt van Lucza nénénk napja!

A szent Lucza, vagyis Lukréczia napja, mikor valami babonás, misztikus képzelet váltja fel azt a szép, gyönyörű nagy meseországot. Amikor egész karácsonyig vége lesz a szép Hófehérke tündérregéjének, meg a Toldy Miklós históriájának. Kisértetes órák jönnek egymás után, tele szellemekkel, meg boszorkányokkal, kik a tulvilágról, vagy pedig sötét, fekete erdőből jönnek Lucza napján ide le a földre, hogy aztán mást ne is tegyenek, mint a falu leányainak, kis menyecskéinek, öreg anyóinak jövendőt mondjanak.

Hát miről mondjanak? Piros arcú leánynak barna vőlegényről. Ki lesz az? Honnét jön? Milyen lesz az? Pisce vagy sas rorru? Szegény-e vagy gazdag; öreg-e vagy ifju. Legénynek leányról; öregasszonynak a sötét, félelmes halálról. Ki megy el közülök hamarabb ez árnyékvilágból?...

★

Lucza-napja előtt a falu végéről a vén cigányasszony beoson ide is oda is a leányos házakhoz. A köténye alatt valami kincse van. Félreinti Erzsit, a mosolyó szeműt, meg a piciszáju szép Kata leányzót s mig az ezer ránc titkos írásokká fut össze mindegyik orcáján, halkan előadja.

— Drága szép leányok, gyönyörű virágok. A ragyogó tündérszép szemetekből látom, hogy még farsangon megjön a kérő. Akarjátok tudni, ki lesz a vőlegénytek?

A két leány elpirul, olyan lesz arcuk, mint a földi szeder, melynek szűz hamvát nem lopta el senki még az erdők mélyén. Hát hogyne akarnák? Persze, hogy akarják. No hogyha akarják, hát meg is tudhatják. A vén cigányasszony rongyos kendőjéből előkerit menten két tükörcsüveget. Kalebam, kalebam! Ez a varázstükör. Aki Lucza-napján, de pontban éjfélkor s az udvar közepén ebbe beletekint — kalebam, kalebam, meglátja rögtön szépséges, szerelmes, drága vőlegényét.

Pörkölt szalonnáért, egy kis zsirocskáért, lisztért — amibe a két leány csak belemarkolhat — övék lesz a tükör. De a vén szipirtó a pitvarajtóban még visszasipítja

— De aki erről a titokról csak egy szót is kimond, azt szent Lucza napján, szinte csak éjfélkor, elviszi az ördög. Kalebam, Kalebam, a legvénebb ördög.

— Brr! Az öreg sátán. A két lány megriad, mint a gyöngye hajtás forgószél hevétől s nem is szól egy szót sem, csak várja az éjfélt. Ez is eljön végre. Mikor üt az óra éppen tizenkettőt, az udvarközépen, pokoli sötét közt néznek a tükörbe.

Természetes dolog, hogy nem látnak semmit. Azaz dehogy is nem. Hisz be vagyon vésve mindegyik lelkébe egy-egy legény képe. Azért, mikor csinján — nehogy valahogyan elkapja egyiket épp az öreg ördög — beosonnak az első szobába, Kató suttogja a szelid Erzsikének:

— Láttam a Petyikét.

— Én meg az Estókot — feleli Erzsiké melyn.

★

Hát a szép menyecskék mit akarnak tudni? Azt, hogyha majd egykor — talán nem is soká — a gólya kopogtat, mit is hoz majd nekik? Aranyos kis leányt-e, vagy barnafürtű lurkót? Hogy ezt megtudhassák, Luca napján délben tésztát kevernek háromféle: buza-, rozs- és árpalisztból s amig azt dagasztják, egyre csak dudolják úgy halkán, csendesen azt a régi nótát:

Ábrahám felesége

Vala Sára,

Megsajnálta a Jehova

Valahára.

Nyolevanéves vala akkor

Éppen Sára,

Mikor Izsák megszületék

Ez világra.

Amig kedve fortyant vala

Ábrahámnak,

Forró könnyei hulltanak

Az Sárának.

«Sára! Sára!» hallék szava

Ábrahámnak,

«Örvendj, mit Jehova adott

Szolgájának.»

S mikor a halk danolás közt egy cipóra való tésztát összedagasztanak, akkor azt odacsempészik abba az ágyba, amelyben menyasszonyálmukat aludták. Ők meg elpihenve álmodnak gyönyörű kis angyalkákról, akik elfoglalnak egy nagy menyországot, az asszonysziv világát. Mikor felébrednek, a legelső dolguk, megnézik a tésztát, megkelt-e avagy nem. Ha szép magasra, gömbölyűre nőtt meg, mint az a galambpár, amelyhez először nyújtja ki kacsóit a gyermek; akkor örvendezve mondják:

— Leány lesz, szép kis lány!

Ha pedig keletlen, laposnak marad meg a tészta; akkor szinte büszkék:

— Huszárt hoz a gólya!

★

Hát az öreg mamák miért gyurják sokhelyt éppen Luca napján a tésztát pogácsának? Meg akarják tudni, hogy melyikük él tovább? Apjuk-e, anyjuk-e vagy a komámasszony? Luca éjszakáján kemencét fűtenek, melynek ajtajára keresztet pingálnak, hogy oda a rossz lélek be ne lopózkodjék.

Akkor azután ahány öreg asszony és ember együtt van, az üveg pohárral csak annyi pogácsát kerekítenek ki az omlós tésztából s mindegyik pogácsa tetejére egy kis tollat tűznek idei gunárnak nyakáról. Azután a tésztát annak rendje szerint kemencébe rakják s amig sül, amugy öregesen egy kancsó uj bor mellett halk hangon dalolják:

«Fogd fel pajtás a vasvesszőt,

Verd meg véle a temetőt,

Mért nem kedvez semmi épnek,

Semmi szépnek.»

Mikor mindez megvan, kiszedik, aztán sorra nézik a piros pogácsát. Mindegyik előbb a magáét. Akiéről a toll csak kissé égett le, az még soká élhet, akiéről pedig egészen, tövig — óh, uram, ne hagyj el — annak talán csak már órák vannak hátra!

★

Hát a Lucza-széke? Ezt tudja mindenki. Éppen Lucza napján fog hozzá a legény egy háromlábú szék elkészítéséhez. És ezen a széken mindennap dolgozik, de csak olyan keveset, hogy a szék pontosan karácsony böjtjére van készen. Mikor aztán eljött a nagy ünnep éje, a legény a széket elviszi titokban az éjféli misére s itt — oltárnak fordulva — leül rája szépen. Hátra sem tekinthet, mert hát akkor menten elviszi az ördög. És ha

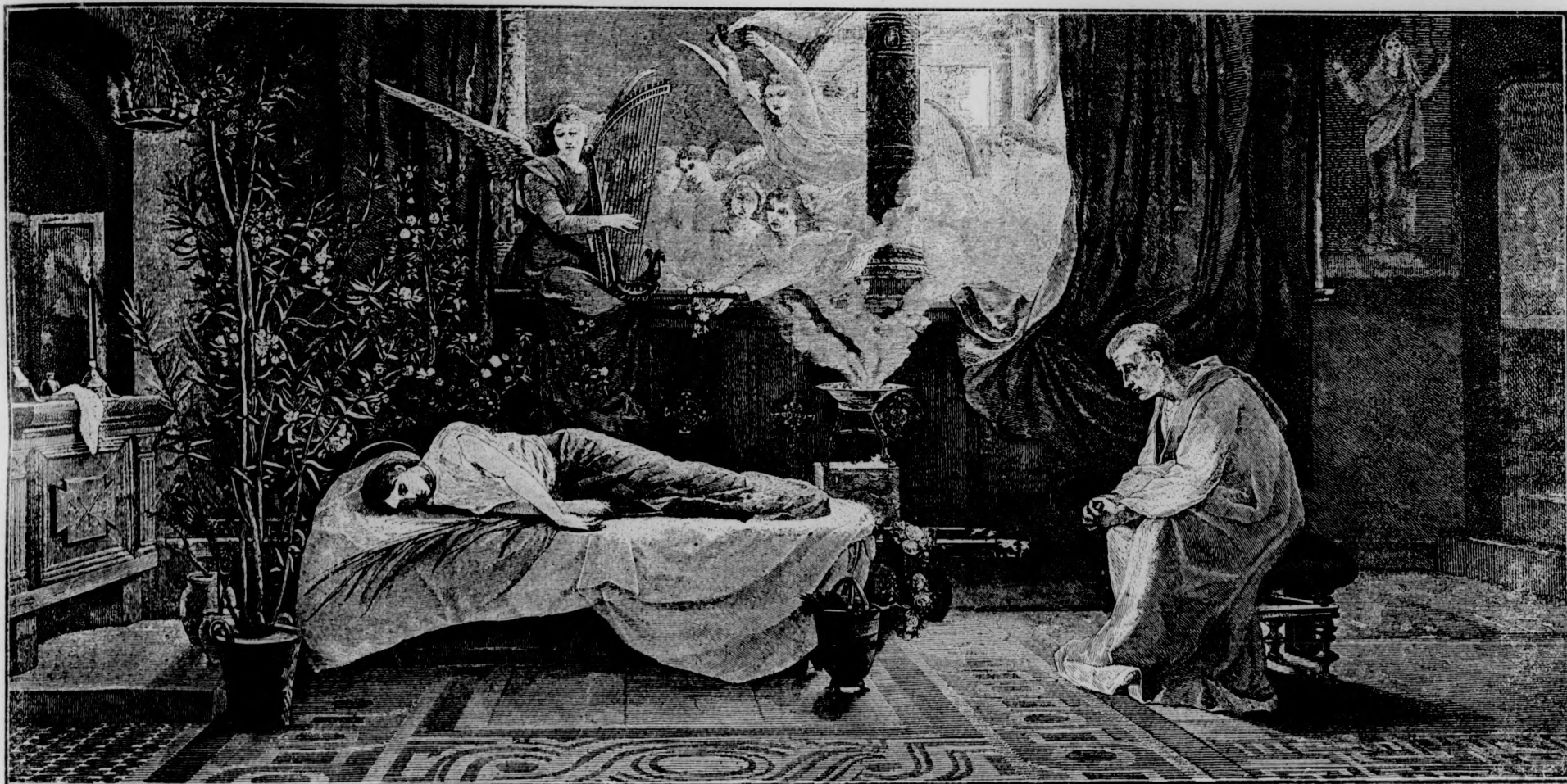
Panna vánkosa alá egy ruhadarabot rejt. Olyanfélét, mint aminő rojtos szélüt faluhelyen legények viselnek. Ha most a lány álmában egy férfi-nevet ejt ki, szent, hogy hajlandósága van a férjhezmenésre.

Lucza-éjen alszik a lány. Az öregek a padka mellett halkán elbeszélnek, rávigyázva hahogy megszólalna. Anyámasszony beszédközben egyszer csak elalszik, az öreg meg pipájából füstöt eregetve figyel tovább csendben. Panna aztán mély álmában egyszer csak felsóhajt, később meg is szólal, incselkedve mondja:

— Mért vágott úgy hátba, hallja-e kend Jóska?

Apámuram erre leteszi a pipáját, bajuszát megpödrí, aztán mondja halkán:

— Hallod-e te, anyjuk?

A vértanu halála.

félóráig valami baleset nem történik vele — azaz ki nem dobják a Lucza-székekkel együtt — biztosan meglátja a jövő pártját. Azaz, dehogyan látja! Legtöbb Luca-székes ember nem a feleségét látta meg ilyenkor, hanem az — anyósát.

★

Lucza napján a szegény paraszti sorban lévő szülőknek is megjön a gondjuk. A Panna nagyra nőtt, már tizenhét éves. Mikor befonva lelógó hajával, amelybe sokszínű pántlika van fűzve, rengő szoknyájában, csikorogós czipőben végig megy az utcán, a legények felvégen, alvégen elhagyják a munkát s úgy néznek utána.

Anyámasszony, apámuram arról tanakodnak, hogy ennek a leánynak innen-onnan férjhez kéne a közelgő farsagon majd menni. Az ám, csak hogy van-e neki erre immár hajlandósága, mert az ilyen fülig piros jószág titkos dolgát csak éppen a szülőknek nem mondja. De hát segít ezen édes anyám asszony. Lucza-estén nagy titokban

— Mi az, édes apjuk?

— Panna lányunk férjhez akar mönni.

★

Ime, néhány példa a Lucza-napi babonákból, népszokásokból. Hogy honnét vették eredetüket, ki tudná azt megmondani. Bizonyosan a régi századok maradványai, melyeket a nép a maga naivságában hagyott unokáról-unokára, mint azt az ősi szerszámot őrző kegyelettel, amelylyel talán évszázad előtt élt ükapja vetett szikrát tüzhelyére.

Magyar Gyula.

Jobb a férj pénz nélkül, mint a pénz férj nélkül.

★

A nő hozomány nélkül olyan, mint a hal bors nélkül.

★

A szegénységet és a szerelmet nehezen lehet eltitkolni.

★

A tetszhalott.

Krajnai néprománc.

«Anyám, építtess templomot,
A szentmisét hallgatni benn,
Tán kedvesem is megjelen!»

Anyja építtet templomot,
Misére sok szép lány jöve.
De köztük nem volt kedvese.

«Anyám, ásattass mély kutat,
A vizért jövő sok leány
Közt kedvesem is lesz talán.»

Anyja ásattat mély kutat,
Friss vizért sok szép lány jöve,
De köztük nem volt kedvese.

«Anyám, ó, mondd: halott vagyok,
A sok halott-néző leány
Közt kedvesem is lesz talán.»

Anyja elmondja: holt fia. —
S halott-nézni sok lány jöve,
Legelől — a szép kedvese.

«Ej, ej beh furcsa egy halott!
Az ablakon kikandikál
És lába tüzes táncra áll!

Ej, ej beh furcsa egy halott,
Karját ölelni tárja ki,
És csókra állnak ajkai!»

Prém József.

MARCELLE.

Elbeszélés.

Irta: Jean de Hire.

I.

— Ide, ide! ebben a házban hallatszott a kiáltás!...

Az éjjeli álmukból fölvert emberek hálóköntösben és apró, még álommal küzködő szemekkel futottak össze a lépcsőházban. A kíváncsiabbak mind az első emeletre tódultak.

— Rendőr! Hát nem jön még rendőr! — hallatszott az utcán türelmetlenül. De végre is jött a rendőr és nyomában egy második is. A házmester utat nyitott számukra az ajtó felé, a melyen át néhány perccel ezelőtt a rémes segélykiáltások hangzottak és amely most minden zörgetésre sem akart megnyilni.

— Senki sem jött ki még az ajtón... Biztos vagyok benne — erősítgeté a házmester. — A bűntény elkövetőjének még benn kell lennie...

Azt ugyan még senki sem tudta, hogy csakugyan bűntényt követtek el a lakásban; csak valószínű volt ez.

A házmester már tájékoztatta a rendőrt, hogy ki az a lakója, akinél az éjjeli eset történt: monsieur Raoul de Saint-Gerolle, magános, gazdag ur, fiatal és csinos ember; foglalkozását nem tudják...

— A törvény nevében!

Senki sem felelt az ajtón elhangzó zörgetésre.

— Be kell törni!... hozzanak csákányt — parancsolta a rendőr, miután izmos vállát hasztalanul támasztotta az erős tölgyfaajtónak.

Csákányt nem találtak, csak két baltát. De az is megtette a szolgálatot: néhány csapásra hatalmas dörejével felpattant az ajtó.

Az előszobában sötétség, rend. A következő szoba kis szalon volt: igazi legényszalon, tömör butorokkal, ottománokkal, ingerlő olajfestményekkel, az ablaknál levő sarokban egy pálma alatt egy fátyolos arcú hölgy alakja művészkéz által vászonra örökítve...

Aztán következett a hálószoba... a véres ágys a szőnyegen az élettelen test. A házmester első tekintetre felismerte lakóját.

Hanem az egész lakásban nem volt sehol a gyilkos.

— Lássá, mégis megszökött!... Most már üthetjük a nyomát! — pattogott a rendőr.

— Szegény fiatal ember! milyen szép az arca! — sopánkodtak a cselédleányok, akik a rendőrök után betódultak a lakásba.

— Most már kereshetjük!... A lapok megint azt fogják írni, hogy a rendőrség volt ügyetlen!... Miért nem vigyáztak jobban!...

II.

Amikor a 372. számú rendőr megérkezett a kapitányságra, hogy jelentést tegyen a parancsnoknak a gyilkosságról, a parancsnok be volt zárkózva a szobájába. Kihallgatott egy husz évesnek látszó munkáslegényt, aki véres ruhával jött hozzá. A legény ott ült a széken, szemben a tisztviselővel és nyugodt arcán meg sem látszott annak a tragédiának a nyoma, amelynek egyik hőse ez az ifju volt.

— Mondja el részletesen a dolgokat; őszinte vallomása csak enyhíteni fogja a büntetést, amelyet tettéért kap.

— Nem félek a büntetéstől. Én igazságot szolgáltattam; ha velem is igazságot kell szolgáltatni, jogukban áll, tegyék... De elmondok mindent, hiszen azért jöttem ide magamtól.

— Beszéljen, fiam.

— Mint már mondtam, Róbert Canard a nevem. Atyám, aki három év előtt halt meg, adóhivatali tisztviselő volt. Nagyon szegények voltunk; az a nyomorúságos fizetés, amit atyám huzott, alig volt elég fűtött szobára. Hosszu betegsége még jobban a nyomorba sodort bennünket. Nekem abba kellett hagynom az iskolát, hogy dolgozzam. Egy mázolóznál kaptam alkalmazást és pár frankomból éltünk hárman: atyám, Marcelle, a kis hugom

és én. Marcelle ekkor 14 éves volt, de édes, szép gyermek; ő a Printemps áruházban szerzett öt frankot hetenkint. Amikor atyánk meghalt, én vettem gondjaim alá Marcellet. Nagyon féltettem a gyermeket, hiszen oly veszedelmes talaj ez a Páris, különösen az olyan szép fiatal leányok számára, mint ő. És nem hiába aggódtam érte.

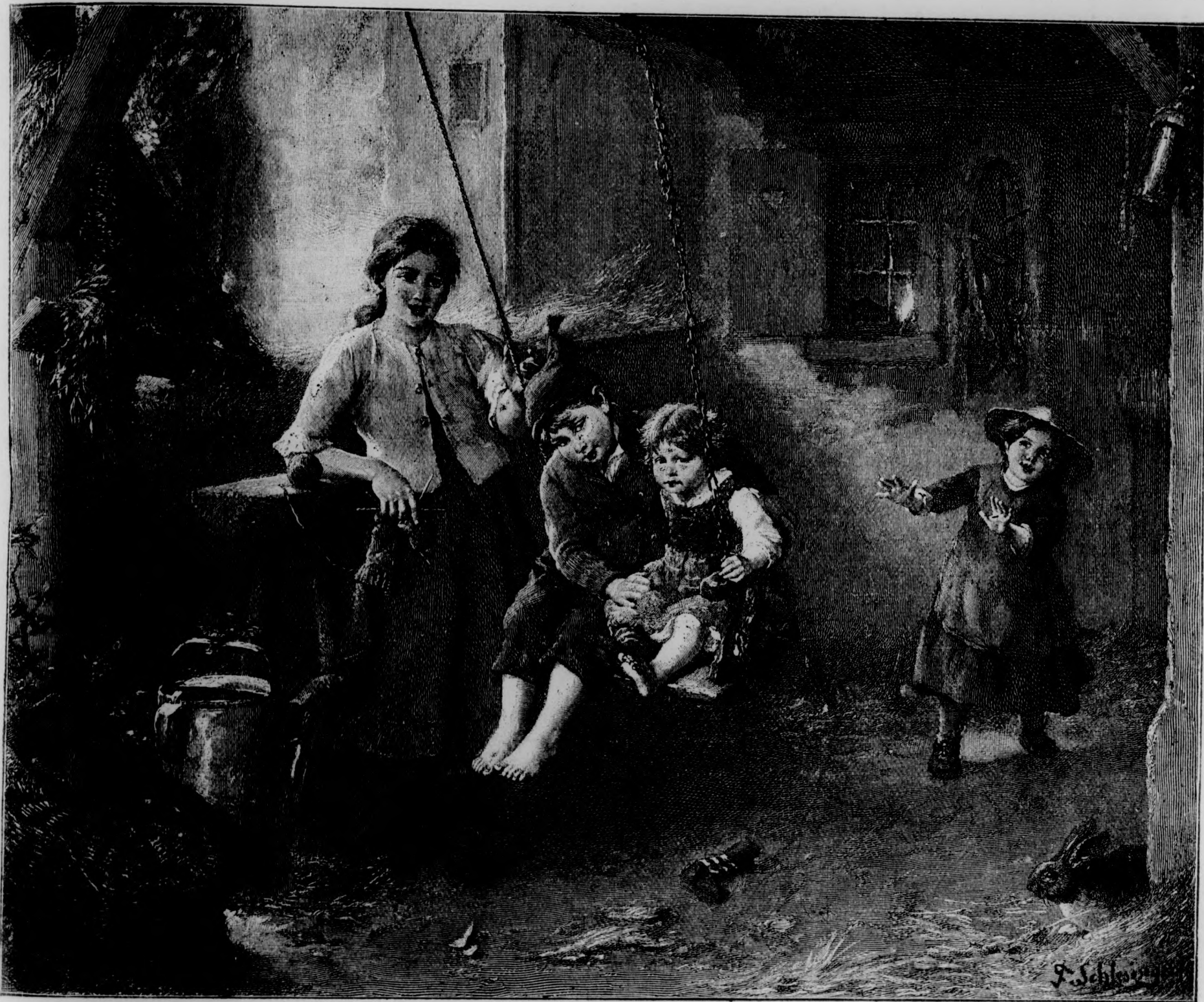
Egy este, amikor munkámból hazamentem, sirva találtam otthon Marcellet.

— Mi lelt? — kérdeztem.

dennap ott volt, követte őket abba a vendéglőbe, ahol ebédelni szoktak és ő, meg két másik társnője bármit rendeltek, a pincér mindig pompás ebédet tálalt nekik; azt mondta, hogy az az ur már előre kifizette. Marcelle persze nem akarta elfogadni, de a társnői kacagtak a szerénységén és ez lépre csalta őt is.

III.

Megtörtént az ismerkedés. A fiatal ember azt mondta,

Hintázás.

Nem akarta megmondani. De addig faggattam, amig végre bevallotta, hogy elcsábították. Elborzadtam s első dühömben megvertem Marcellet; de amikor láttam, hogy ő panasz helyett a kezeimet csókolja, amelyekkel ütöm, észretértem. Igen, hiszen nem ő a büntetésre méltó, hanem a csábító.

— Ki a szeretőd? — kérdeztem.

Megmondta a nevét és bevallott mindent. Elmondta, hogy heteken át minden délben, amikor az üzletből kijött a társnőivel, egy elegáns ur várta őt. Hiába tiltakozott Marcelle a toladó udvariasság ellen, a gavallér min-

hogy Raoul de Saint-Gerolle a neve, gazdag földbirtokos fia, gyönyörű lakása van és imádja Marcellet, akit feleségül akar venni. Mit nem hisz az ilyen ostoba gyerek? Hitte minden szavát a csábítónak és egyszer meglátogatta; aztán másodszor is elment hozzá, amikor pedig egy napon megdöbbenve tapasztalta, hogy a szerelemnek következményei vannak, a derék gavallér kidobta őt.

Ettől fogva Marcelle mind szomorubb lett. Vigasztaltam és azt mondtam neki, hogy mindent elrendezek azzal a csábítóval. De Raoul urat sohasem találtam otthon; pedig tizszer is jártam nála.

Egy este aztán Marcelle nem jött haza. Egész éjjel vártam őt és másnap a Printemps-ba siettem fölkeresni őt. De a munkába sem állott aznap. Kétségbe voltam esve, mert féltem, hogy a gyerek valami oktalanságot követett el... és nem is csalódtam. Egy héttel később megtalálták a holttestét a Szajnában, pár mértföldnyire Páris alatt...

Ime, ezért öltem én meg azt az embert. Egy hétig lestem utána, míg végre be tudtam jutni hozzá, de csak az ablakon át, éjjel.

És Isten látja a lelkemet, hogy nem bánom a tetteimet. Ha minden csábitóval így bánának el, kevesebb volna a szerencsétlen teremtés Párisban.

Az élet.

Fáj nékem, ugy fáj ez az élet
S nem szólok mégse, emberek,
Mosolygok, ha ti rám mosolygtok.
Nevettek? Ajkam is nevet.

Elrejttem, el a lelke mélyén
Azt az örökös hervadást,
Ki ne gunyolja senki bennem
A szent fájdalmat, néma gyászt.

Tudom, hogy ráfagy ajkaimra
Mosoly, midőn meghalok
S szóltok: be boldog élet volt ez!
S aztán: be boldog egy halott!

... Be boldog élet, boldog élet —
S ugy viztek temetőbe ki...
Halottan egy kesergő lélek
Sok szenvedését temeti.

Tarcsafalvi Albert.

A cigány a székely nép felfogásában.

Továbbá a székely nép fölfogása szerint a cigányt az is jellemzi, hogy hiányzik belőle a *tisztességérzet*, *nincs neki szégyenérzete*. Kitetszik ez a következő szólásformákból: a) *cigánkodik* = 1. ocsmány szavakkal szitkozódik, 2. orcátlanul tolazkodó módon kér. (*Örökkéig ne cigánkoggy!* = Ne beszélj mindig ocsmányságokat, ne szitkozódj mindig olyan csuf szavakkal! *Ne cigánkoggy immán többet a nyakamom!* ne zaklass többet kéréseddel!). b) Cigánságot csénál = nagy lármával, illetlenül beszél, nem törődve azzal, hogy mások is hallják s hogy azoknak kellemetlenséget okozhat vele. c) Ojan zsimmóret csénálsz, mint éggy sátorajja cigán = minden ok és alkalom nélkül nagy lármát csap s azzal másnak alkalmatlanságot szerez. (Ne zsimmórezzatok = csendesebben, illedelmesebben mulassatok).

Ezeket a szólásformákat azokkal a társaival szem-

ben alkalmazza a székely, akik zajos beszédükben a legvisszatetszőbb kifejezéseket is minden tartózkodás nélkül használják, akik ilyen módon másokat minden igaz ok nélkül is szidalmaznak, vagy akik valami olyan tolazkodó, arcátlan módon kérnek, hogy szépszerével nem lehet szabadulni tőlük, mint a kéregető cigánytól.

De *hiányzik a cigány jelleméből a megbízhatóság* is, amint azt a székely hiszi. Az olyan vásárt, melyet akár az eladó, akár a vevő megkötés után fölbont *cigánvásárnak* nevezi. Aki égre-földre esküdözik, ha nincs is igaza s ha van szükség rá, ha nincs, annak azt mondja. *Esküszik, mind a cigán*. Aki a cigány ígéretében bizik s csalatkozik, ezzel vigasztalják: *Cigánbecsület kész vesztesség*. Vagy: *A cigánbecsület csak addég ér*. Megbizhatatlan a cigánynak még a bánata, panasza is, a székely annak sem hiszen az őszinteségében; minél élénkebben nyilatkozik meg, annál kevésbbé. Sőt a verekedésüket sem tartja komolynak. Innen van, hogy azon társát, aki jajgat, sir s veri magát a földhöz bánatában, annyira kesereg minden kis baj miatt, így csendesíti: «Ne csénájj ojan cigánságot!» vagy csak megjegyzi róla: «Tészi a cigántempót.» (Cigánytempó az is, ha valaki úgy neki készül, mintha agyon akarna csapni valakit s mégis oly gyöngén érinti, mintha csak simogatná. Ugyanis a cigányok így ütik egymást). De legkevésbbé megbízhatónak tartja a székely a cigányt az enyém és tied közti különbségtéves dolgában, úgy, hogy a *tolvajságot* a cigány elmaradhatatlan tulajdonságának tekinti. Erre vonatkoznak a következő mondásai: «Lop mind a cigán. A cigánbecsület csak addég ér, ha nem ügyelsz, a szemédét és kilopja. Vagy a már említett mondóka:

Huzzad cigán, hegedüs,
Mét a kezed nem ezüst;
Se nem ezüst, se nem réz,
Csak éggy tolvaj cigánkéz!

Végül pedig a cigány egyik igen jellemző sajátosságának tekinti a székely a *munkakerülést*; inkább lop s koldul, éhezik és rongyoskodik, csakhogy ne kelljen dolgoznia, azt tartja róla. Ennek bizonyítékaként a következő közmondásszerű szólásmódokat hozhatom föl: *Fél a dolgotól, mind a cigán*. *Neki* (t. i. a cigánynak) *ha munka, ne dicsérd!*

Ime tehát az eddigiekből kitetszőleg, a székely nép felfogása a cigányról az, hogy annak igazi foglalkozása a *kovácmesterség* meg a *muzsikusság*; az állhatatosságot és kitartó munkát kívánó állattenyésztést és földművelést pedig nem szereti; nincsenek meg a rendes háziállatai, legfőlebb egy-egy malacot vagy rossz lovat tart; nincs földje, ahol szántson-vessen. Annyira különbözőnek tartja egyéb tekintetben is más emberektől, hogy még a *származását is Lucifertől, az ördögtől eredőnek hiszi* s azt tartja, hogy a cigányt nem az Isten teremtette, mint más embert. Hite szerint *vallása, papja, temploma* nincsen a cigánynak; ezenfelül *együgyü, tudatlan, ravasz, furfangos*, de *furfangja is rendesen együgyü; tisztességtudása, szé-*

gyenérzete nincs; amit *becsültnek, megbizhatóságnak* neveznek, az mind hiányzik nála; *munkakerülő*, inkább *lopással*, mint a munkával szerzi meg, amire szüksége van; továbbá *gyáva, félénk* a legnagyobb mértékben: hősködik, ha veszélytől nem tart, de futásnak ered a legkisebb igazi vagy képzelt veszély elől is; s mindezek felül még *dicsékvő* és *kevély* is igen nagy mértékben. Ha még ezekhez hozzátesszük, hogy *komolyan vehetőnek* sem tekinti a székely őket, akkor minden számottevő sajátosságát felsoroltuk a képnek, amely a székely nép hagyományai alapján a cigányról megalkotható.

E kép a székely népnek tudatában élő, eredeti valóság. S hiszem, hogy megismertetésével néhány utbagazító adatot sikerült szolgáltatnom a székely néplelek tanulmányozójának.

Éppen ezért az elmondottak kiegészítésére meg kell említenem a székely népnek azt a cigányra vonatkozó hitét is, hogyha az ember akár szekérrel, akár gyalog hazulról valahova, különösen, ha hosszabb utra indul s mikor a kapun kimegy az utcán legelőször cigányasszonyval vagy cigánylánnyal (az ő szójárásuk szerint: *cigánnéval*) találkozik, akkor *utja szerencsés lesz*. Pl. ha a szekerességre induló ember elindulásakor cigánnéval találkozik s utjában legalább annyi váratlan jó éri, hogy az uton egy váslott lópatkót talál; vagy ha a vásárra induló legelőször cigánnéval találkozik és sikerül olyan vásárt csinálnia, amelyet remélt, szentül hiszi mindenik, hogy ez az u. n. szerencse azért találta őt, mert indulásakor *cigánnéval* találkozott.

Az sem csoda, ha a székely a cigány lényében némi titokzatosságot is sejt, hiszen erre elég alapul szolgál az a sok különös, a más embertől elütő sajátosság, ami a cigánynak úgy külsejében, mint természetében, jellemében és egész életmódjában igen felülről nyilvánul. És ha természetes, hogy a kevésbé fölvilágosult nép képzelete bizonyos mértékig titokzatos lénynek ismerje a cigányt, akkor az is magától értetődő dolog, hogy közülről egyiket-másikat bizonyos mértékig rendkívüli képességgel fölruházottnak higgye. Pl. hogy némely vén cigányasszony bizonyos fokú varázsló hatalmat gyakorol és képes egyes jelekből (pl. a tenyér ráncából stb.) a jövőt kiolvasni. Gondolom így érthető meg, hogy a székely nép, bár egyébként felette kevésre becsüli is a cigányt, hiszi, hogy *némely cigánné* képes «csénálmány»-jával a mezőn legelőször sertések elhullását előidézni, (a járványos sertés-betegségek előállítását rendszeren ekkép magyarázzák meg,) de képes az embert is *meggurucsálni* (megbabonázni) és így nyomorékká tenni, t. i. a lábát megkucorítani (kiegyenesíthetetlenül összegörbíteni), vagy valami gyógyithatlan sebet idézni elé rajta, (de esetleg a test másrészén is); vagy szerelmet ébreszteni az iránt, akit gyűlölt és gyűlöletet szerelmese iránt. Továbbá, hogy kártyán ki tudja vetni, vagy az ember tenyeréből előre ki tudja olvasni valamely váratlan esemény (szerencse vagy szerencsétlenség) bekövetkezését.

S meg kell adni, hogy a cigány elég értelmes arra, hogy az őt lenéző székelyeknek, (vagy bármely más embernek) ezt a gyengéjét, ezt a babonás hitét a maga javára kihasználja. Mond nekik olyan általánosságokat, amelyek a legtöbb embernél bizonyos részben előbb-utóbb elkövetkeznek s ezen együgyű hazudozásaiért magát jól megfizetteti. Jóslásai rendszeren elég kétértelműek arra, hogy hitelének elvesztésétől tartania ne kelljen. Ennélfogva nem egy cigányasszony biztosít ezen az uton könnyű életmódot magának. *Kolumbán Samu.*

INNEN-ONNAN.

Az amerikai cselédek. Amerikában a házi cselédeknek ugyanolyan szakegyesületeik vannak, mint például nálunk az ipari munkásoknak s ez az egyesület szokta megállapítani a cselédek követeléseit a munkaadókkal szemben. Ez a cselédegysület ugyancsak megvédi tagjainak az érdekeit. Most olyan követelésekkel lép fel, hogy a háziasszonyok már előre is reszketnek. Azt követeli az egyesület, hogy annak a cselédnek, aki kilenc hónap óta van egy helyen, kétheti szabadságot és ez alatt az idő alatt teljes fizetést adjon a munkaadó. Egyik másik követelés a következő: minden hölgy, aki cselédséget tart, köteles bizonyítványt bemutatni arról, hogy milyen a jelleme. Ezt az írást az a cseléd személyzet állítja ki, amely legutóljára nála volt. Ez a követelés is elég szigorú már, mert ugyan melyik cseléd állítana ki akár nálunk is jó bizonyítványt az urnője részére, de ez a harmadikhoz képest még nagyon enyhe. Ebben azt kívánja az egyesület, hogy a cselédszövetség egyik tagja sem bocsátható el a szolgálatból alapos ok nélkül. Ha ilyen elbocsátás történik és az egyesület is ok nélkül valónak találja, akkor a szövetség tagjainak nem szabad többé ilyen helyen szolgálatba állani.

***

A harisnya alatt. A felületes férfiú, különösen az, aki magát nagy nőismerőnek képzei, hamar kész az ítéllettel s ha valamit nem ért, rámondja: ez szeszély. A nő szeszély azonban néha csak pusztá ravaszság az igenis logikus tervekben. Más szóval: a szeszély az a bizonyos lepel, amely alá kényelmesen elrejtethető mindaz, amit az asszony titokban akar tartani. Egy párisi férj esetéről írnak most a francia törvényszéki krónikások.

Labeaume ur, noha imádja a feleségét, egy szokásával nem tudott megbarátkozni: a felesége tudniillik soha sem akarta levenni a harisnyáját. Ha a férj a szeszély ellen küzdeni próbált s követelni merte a «nevetséges szokás» föl hagyását, a felesége sirógörcsöket kapott. Egy pár évig tartott ez az állapot, végre a férj unni kezdte a titokzatos harisnyát és — ő is csökönys lévén — a házastársak jó egyetértésében beállt a bomlás. Már-már válpörre került a dolog, amikor Labeaume ur a véletlen segítségével megtudta, hogy mi rejlik a felesége harisnyái alatt. A fölfedezés azonban éppen nem volt kellemes, mert azt tudta meg, hogy a felesége titkos morfinista.

A férj utána lesett és rájött, hogy hetenkint három-négy-szer egy gyógyszerárba megy, ahol morfium injekciót kap — orvosi rendelés nélkül.

***

Zeneértő állatok. A new-yorki állatkertben nem rég kísérletet tettek, hogy a zene hatását a különböző állatokon tanulmányozzák. *Princehorn* karmester hangversenyt rendezett a vadállatoknak és egy dal előadása alatt a következő megfigyeléseket tette: Az elefánt szeméből nagy, kövér könyecseppek potyogtak. Az oroszlanok, amelyek éppen ettek, minden darab húst még fokozottabb élvezettel nyeltek le. A farkasok lecsukott szemekkel figyeltek és mély elragadtatás csillogott szemükben. A medvék, szarvasok és őzek táncolni és ugrándozni kezdtek. A mikor a zenekar befejezte az előadást, valamennyi állat felugrott és üvöltöni kezdett — talán azt akarták ezzel jelezni, hogy «ujra». Az üvöltés valóban elhallgatott, amikor a karmester jelt adott zenészeinek az ismétlésre.

***

Föltalálta magát. János gazda valamelyes szolgálatért töltött káposztával traktálta meg a Pista cigányt. Látva, hogy csak a tölteléket eszi meg, kérdi:

— Hát a bőrét nem eszed meg, more?

— Hm, a ló se eszi meg az ábrákos tarisnyát, hanem csak az abrákot! — felelt a cigány.

Karácsonyi könyvpiac.

A «Magyar Remekírók» negyedik sorozata most hagyta el a sajtót s éppen alkalmas pillanatban került a könyvpiacra karácsonyi ajándékkul. Mint a megelőző három sorozat, ez is öt kötetből áll s az érdemes vállalat ezuttal a következő kötetekkel gyarapodott: a «*Kurucköltészet*», melyhez *Erdélyi Pál* irt bevezetést. E kötet hézagpótló és régóta érezzük már szükségét, mert a Thaly Kálmán «Vitézi énekei» és az Endrődi «Kurucdalai» óta vajmi kevés, vagy éppen semmi se jelent meg, ami e dicsőséges korszak érdekese és nemzeti szempontból oly fölötte becses költészetére világot vetett volna. Most itt van ez a szép kötet, amely ugyszólván teljes gyűjteménye annak a részint írásba foglalt, részint szájhagyományban élő népies-történeti költészetnek, mely a mozgalmas Rákóczi-korszak hangulatának hű tükrö. A *Kisfaludy Sándor* munkáinak első kötetét *Heinrich Gusztáv* dr. becses tanulmánya nyitja meg, s ebben kapjuk a *Himfy kesergő* és *Boldog szerelmét*. A harmadik kötet, mely legbecsesebb az egész sorozatban, *Széchenyi István* gróf munkáinak az I. kötet, amelyhez *Berzeviczy Albert* kultuszminiszter irt bevezetést. Rég éreztük már hiányát ennek a kötetnek: a *Hitel*, a *Világ*, a *Stádium* és az *Uti rajzok* kivonata, melyek mind helyet találnak a vastag kötetben, oda valók minden magyar embernek — nem a könyves-polcára, hanem a kezébe, mert minden lapon az eszmék oly bőségét találjuk bennük s annyira ránk illenek a legnagyobb magyar ítéletei még ma is, hogy ha nyelvezetének kissé régies zamata el nem oszlatná a csalódást, szinte azt hihetnők, hogy tegnap irta. Nagyon növeli a kötet becsét *Berzeviczy* szép és kimerítő tanulmánya, mely egész nagyságában mutatja be *Széchenyi* alakját. *Vörösmarty Mihály* munkáiból, melyeket *Gyulai Pál* rendez sajtó alá, a drámai költemények II. (összes munkáinak IV.) kötet jelent meg a sorozatban, míg *Tompa Mihály* munkáinak a II. kötetét (Ódák, Dalok, Románcok és Balladák) kapjuk. Látni való a könyvcímek e száraz és rövid felsorolásából is, hogy a Kiadó-Társulat változatossá igyekszik

tenni az egyes sorozatokat s az időrend helyes megbontásával egy-egy sorozatban több korszak és több nagy írók munkáját adja. A kötetek diszes kiállítása külön dicséretet érdemel s a legnagyobb külföldi kiadó-cégnek is beesületére válnék. Az egész monumentális munka 55 kötet lesz, s az ára kötve 220 korona, de ez az összeg havi csekély 3 koronás részletekben is törleszthető. A «*Magyar Remekírók*» megrendelhető a kiadó-cégnél (Franklin-Társulat, Budapest IV., Egyetem-utca 4.), de kapható minden hazai könyvkereskedésben is.

Gróf Széchenyi István válogatott munkái. «A legnagyobb magyar»-nak törvényeti fontosságú könyvei legnagyobb részt már csak antikvárius boltban, drága pénzen kapható ritkaságok, műveinek összkiadására pedig hosszú-hosszu idő után csak most készül az Akadémia. Annál nagyobb örömmel kell üdvözlönlünk a *Lampel-Wodianer-féle* «Remekírók Képes Könyvtár»-ának előttünk levő két új kötetét, mely *Széchenyi* munkáiból felöleli a legfontosabbakat s a kitűnően összeválogatott és összefüggő egész képező szemelvényeket alapos és kimerítő jegyzetekkel kíséri. Az I. kötet a *Hitel*-t és a *Világ*-ot tartalmazza, a II. a *Stádium*-ot, *Kelet képét*, az *Akadémiai Beszéd*-et, a híres *Blick auf den anonymen Rückblick* magyar fordítását, végre függelékben *Széchenyi* három legfontosabb országgyűlési beszédét: a magyar nyelv ügyében, a nem-nemesek közhivatalokra alkalmazása iránt, a nem-nemesek birhatási joga iránt. Bevezetéssel a nagybecsű két kötetet *Beöthy Zsolt* látta el. A két kötet *Széchenyi* illető számos képpel is van diszitve: *Széchenyi* arcképével élete különböző időszakából, szülőházának képével, emléktárgyaival, *Széchenyi* családjának arcképeivel stb. stb. Az egész gyűjtemény vevői a két diszkötéses könyvet tíz koronáért kapják, mások tizenkettőért, akár a kiadó cégnél, *Lampel R.* (*Wodianer F.* és *Fiai*, *Andrássy-ut* 21) akár bármely könyvkereskedésben.

Kazinczy válogatott munkái. A széphalmi mester óriási irodalmi munkásságából a legjobbat és legszebbet gyűjteni egy kötetbe — ezt a nehéz feladatot kiváló sikerrel oldja meg az előttünk fekvő könyv, mely most jelent meg a «*Remekírók Képes Könyvtára*» című nagyszabású vállalatban. A kötet szerkesztője *Balassa József*, csak azt vette fel, ami a mai közönséget is érdekelheti, s annyit, amennyiből *Kazinczy* költői munkásságát meg lehet érteni. A bevezetés, mely szintén *Balassa József* avatott tollát dicséri, teljes képet nyújt a nagy nyelvújító sokoldalú és korszakalkotó működéséről és a jegyzetek is kiterjednek mindenre, ami magyarázatra szorul. A gyűjtemény megrendelőinek 5 korona. — Kapható a kiadóknál (*Lampel R.* *Wodianer F.* és *Fiai* cs. és kir. udvari könyvkereskedése, *Andrássy-ut* 21) és minden könyvesboltban.

Költők Albuma. A jelenkori magyar lírának ez az egyetlen anthológiája, mely először ezelőtt tizenöt évvel jelent meg, most már ötödik kiadásban kerül a közönség elé. A szerkesztő, *Radó Antal*, ezuttal is gazdagította gyűjteményét és az utolsó kiadás óta feltűnt jelesebb költőink közül alig van, aki a kötetben helyet ne talált volna. E munkájában annyi izléssel és szakértelemmel jár el, hogy ma már szinte szankciója az újabb poéták sikerének, hogy bejutnak a «*Költők Albuma*» gárdájába. Az anthologia ezuttal is a szokott diszes köntösben jelent meg, mely kiválóan alkalmassá teszi ajándékmunkának; van egy kisebb alaku és egy nagyobb alaku kiadás, ez utóbbi színes keretekkel; amannak ára 6 kor., emezé 10 kor. Kaphatók a kiadónál, *Lampel R.* (*Wodianer F.* és *Fiai*), cégnél, valamint minden hazai könyvtárban.

Goethe Iphigeniája magyarul. Dr. *Csengeri János*, kolozsvári egyetemi tanár fordításában megjelent *Goethe* klasszikus drámája, az: *Iphigenia Tauris*-ban. Karácsonyi ajándékkul igen alkalmas könyv, nők, különösen nagyobb leányok számára. Ára diszes vászonkötésben 4 K, 2 K-ért füzve is kapható. Kiadta a *Lampel-Wodianer-féle* udv. könyvkereskedés.

Utolsó Szerelm. *Dóczi Lajos* Munkáinak első végleges kiadásában megjelent most a hetedik kötet: az *Utolsó Szerelm* is. Igazi amatőrkiadásban jelent meg a könyv, úgy mint a gyűjtemény előbbi kötetei. Az *Utolsó Szerelm* ára füzve 4 K 50 f, diszkötésben 7 K 50 f. — A pazar kiállítású könyv a *Lampel-Wodianer* udv. könyvkereskedés kiadása.